

EUROPEAN COMMISSION

Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs
Single Market Enforcement
Notification of Regulatory Barriers

Pranešimas 201

Komisijos pranešimas - TRIS/(2024) 2833

Direktyva (ES) 2015/1535

Pranešimas: 2024/0380/LT

Projektą skelbiančios valstybės narės (Lithuania) atsakymo persiuntimas skirtas užklausą pateikusiai valstybei Malta.

MSG: 20242833.LT

1. MSG 201 IND 2024 0380 LT LT 04-11-2024 16-10-2024 LT ANSWER 04-11-2024

2. Lithuania

3A. Lietuvos standartizacijos departamentas

Algirdo g. 31, LT-03219, Vilnius

Tel. +370 659 67311

Elektroninis paštas: Istboard@lsd.lt

3B. Lietuvos Respublikos finansų ministerija

Lukiškių g. 2, LT-01512 Vilnius

Tel. +370 (5) 230 0000

Elektroninis paštas: finmin@finmin.lt

4. 2024/0380/LT - H10 - Lošimai

5.

6. Komisijos pranešimas – TRIS/(2024) 2699

Direktyva (ES) 2015/1535

Pranešimas: 2024/0380/LT

1. Lietuva, susipažinusi su Europos Komisijos komunikate TRIS/(2024) 2699 pateikta Maltos nuomone, teikia argumentus, pagrindžiančius azartinių lošimų reklamos ribojimus.

Pabrėžiame, kad ne tik alkoholio, tabako (kurių reklama taip pat yra uždrausta Lietuvoje) ar vaistų vartojimas gali turėti neigiamų pasekmių asmens sveikatai ir sukelti priklausomybes. Priklausomybė nuo azartinių lošimų, kaip ir bet kuri kita priklausomybė (kaip pavyzdžiui nuo alkoholio), turi katastrofiškų padarinių asmens ir jo šeimos finansinei būklei ir socialiniams ryšiams bei įtraukia žmones į nesibaigiantį lošimo, skolinimosi, turto užstatinėjimo procesą ar net gali paskatinti lošiantįjį vykdyti nusikalstamas veikas, siekiant gauti lėšų, reikalingų azartiniais lošimams. Asmens priklausomybė nuo lošimų neigiamai įtakoja asmens artimuosius (šeimos narius, draugus), kurie norėdami padėti priklausomam asmeniui, kuris dėl lošimų sukaupia dideles skolas, galinčias lemti turto praradimą (kaip pavyzdžiui, asmeniui ir jo šeimai priklausančią gyvenamąją būstą), atiduoda jam savo sukauptas lėšas ar parduoda savo turtą, kad turėtų galimybę suteikti finansinę pagalbą nuo lošimų priklausančiam asmeniui. Bet kokia priklausomybė apriboja žmogaus normalų socialinį gyvenimą, kenkia jo gebėjimui bendrauti, formuoti ir išlaikyti ryšius su artimaisiais, priiminti racionalius sprendimus. Be to, 2022 metais pristatytoje tyrimų apžvalgoje „Gambling-related suicides and suicidality: A systematic review of qualitative evidence“ yra teigiama, kad kiekybiniai duomenys rodo aukštą savižudybių riziką tarp probleminių lošėjų bei neatsakingai azartiniuose lošimuose dalyvaujančių jaunų žmonių.

2021 metų publikacijoje „Relationships between exposure to different gambling advertising types, advertising impact and problem gambling“ yra pristatomi net keli tyrimai, patvirtinantys, kad probleminiai lošėjai patiria didesnę jiems daromą azartinių lošimų reklamos poveikį. Būtent jie yra labiau pažeidžiami, nes lošimų reklama stipriau patraukia jų dėmesį nei

EUROPEAN COMMISSION

Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs
Single Market Enforcement
Notification of Regulatory Barriers

problemų dėl lošimo neturinčių asmenų. Lošimų reklama patologinius lošėjus gali lengvai paskatinti vėl įsitraukti į šią azartinę veiklą ir taip sukelti atkryčius. Taip pat reklama jautriau veikia jaunos žmones, kurie pradėję žaisti ankstyvame amžiuje itin rizikuoja susidurti su probleminiu lošimu, nes prefrontalinė smegenų žievė, atsakinga už veiksmų pasekmių suvokimą ir impulsų kontrolę, pilnai susiformuoja tik trečiajame žmogaus gyvenimo dešimtmetyje.

Oficialiais Respublikinio priklausomybės ligų centro (RPLC) duomenimis, dėl pataloginio potraukio azartiniam lošimams Respublikinio priklausomybės ligų centro filialuose nuo 2020 metų besigydančių asmenų skaičius išaugo daugiau negu trigubai – nuo 55 asmenų 2020 metais iki 176 asmenų 2023 metais. Atkreiptinas dėmesys, kad RPLC yra antrinio lygio priklausomybių psichiatrijos licenciją turinti gydymo įstaiga ir šie duomenys atspindi tik dalį asmenų, turinčių priklausomybę nuo lošimų, t. y. neatspindi tikrojo problemos masto, kuris realybėje yra didesnis, populiacijoje.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2017 m. gegužės 1 d., kai Lietuvoje buvo įsteigta ir pradėjo veikti savanoriško asmens apsiribojimo nuo dalyvavimo azartiniuose lošimuose programa – įsteigtas savanoriškas Apribojusių savo galimybę lošti asmenų registras (toliau – Registras), iki 2017 m. gruodžio 31 d. Registre įregistruota 2 580 prašymų neleisti lošti ir dalyvauti nuotoliniuose lošimuose. Tuo tarpu jau 2024 m. rugsėjo 30 d. duomenimis, Registre nuo jo veiklos pradžios įregistruoti 62 178 prašymai neleisti lošti ir dalyvauti nuotoliniuose lošimuose, iš kurių, galiojančių prašymų yra 17 342. Nors Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje nustatytas draudimas reklamuoti azartinius lošimus Lietuvos teritorijoje, tačiau lošimų organizatoriai puikiai naudojasi šiuo metu leidžiama galimybe reklamuoti lošimus organizuojančių bendrovių pavadinimus, prekių ženklus ir organizuojamų lošimų rūšis. Tai iliustruoja loterijų ir lošimų organizatorių skiriamos lėšos reklamai. Nuo 2020 metų reklamai skiriamos lėšos padvigubėjo – nuo 6,36 mln. Eur 2020 metais iki 12,73 mln. Eur 2023 metais. Tuo tarpu lošimų organizatorių pelnas išaugo nuo 20 mln. Eur 2020 metais iki daugiau nei 53 mln. Eur 2022 metais.

Akivaizdu, kad šiuo metu taikomi reklamos ribojimai yra ne tik kad nepakankami, bet ir sudarantys prielaidas toliau agresyviai reklamuoti azartinius lošimus su tikslu skatinti asmenis lošti. Pavyzdžiui, prie ugdymo įstaigų talpinamos dėmesį prikaustančios reklamos, skatinančios lošti ir kuriančios iliuziją greitai ir lengvai praturtėti, ar reklamos sporto varžybų ar sporto varžybų transliacijų metu, sudarančios įspūdį, kad sportas ir azartiniai lošimai yra suderinami ar net neatsiejami dalykai.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ETT) jurisprudencija ir apribojimų pateisinimas lošimų srityje buvo apibendrinta ETT bylose C-186/11 ir C-209/11 Stanleybet (2013). ETT ne kartą pažymėjo, kad azartinių lošimų reglamentavimas – tai viena iš sričių, kur valstybėse narėse yra didelių moralinio, religinio ir kultūrinio pobūdžio skirtumų. Kadangi šiuo klausimu nėra suderintų teisės nuostatų Sąjungos lygmeniu, kiekviena valstybė narė, remdamasi savo vertybių skale, turi šiose srityse įvertinti, kokiais reikalavimais reikia apsaugoti atitinkamus interesus (2009 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo Liga Portuguesa de Futebol Profissional ir Bwin International, C 42/07, Rink. p. I 7633, 57 p. ir jame nurodyta teismo praktika). Taip pat ETT pažymėjo, kad valstybės narės turi diskreciją nustatyti vartotojų ir socialinės santvarkos apsaugos azartinių lošimų sektoriuje lygį ir gali pasirinkti kitokią vartotojų apsaugos sistemą, nei taiko kitos valstybės narės ir nebūtina, kad valstybės narės nustatyta ribojamoji priemonė atitiktų visų kitų valstybių narių koncepciją dėl vartotojų apsaugos būdų (2012 m. liepos 12 d. Sprendimo HIT ir HIT LARIX, C 176/11, 25 p. ir jame nurodyta teismo praktika; 2009 m. balandžio 28 d. Sprendimo Komisija prieš Italiją, C 518/06, Rink. p. I 3491, 83 ir 84 p.).“

Verta paminėti, kad lošimų reklama draudžiama:

- Latvijoje (išskyrus lošimų organizavimo vietas);
- Estijoje (reklama leidžiama tik organizatorių svetainėse, lošimo organizavimo vietose, kruiziniuose laivuose, lėktuvuose);
- Italijoje, be to, 2023 metais Italija ir Ispanija uždraudė sporto renginių, klubų rėmimą;
- Belgijoje (išskyrus loterijas. Reklama sporto aikštynuose bus draudžiama nuo 2025 metų, lošimų organizatoriai nebegalės būti sporto komandų rėmėjais nuo 2028 metų).

Atkreipiame dėmesį, kad azartinių lošimų pavojingą pobūdį visuomenės saugumui, taip pat kitoms Lietuvos Respublikos Konstitucijos saugomoms visuomenės vertybėms, yra įvertinęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. Konstitucinis Teismas 2011 m. birželio 21 d. nutarime yra konstatavęs, kad „<...> azartinių lošimų organizavimas gali sukelti neigiamas pasekmes žmonių sveikatai, viešajai tvarkai ir visuomenės narių saugumui, kitoms teisės saugomoms vertybėms“. Taigi, šiame Konstitucinio Teismo nutarime pateiktas azartinių lošimų teisinis vertinimas atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintas visuomenines vertybes. Kitaip tariant, Konstitucinis Teismas atliko azartinių lošimų analizę pagal Konstitucijoje įtvirtintą vertybių skalę. Pagal ETT praktiką, azartinių lošimų moralinis vertinimas ir jų reglamentavimas priklauso pačioms valstybėms narėms. Taigi, anksčiau minėti nacionalinės teisės aktuose nustatyti reikalavimai turėtų būti vertinami kaip priemonės, kuriomis siekiama reglamentuoti azartinių lošimų veiklą, atsižvelgiant į Konstitucijoje

EUROPEAN COMMISSION

Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs
Single Market Enforcement
Notification of Regulatory Barriers

įtvirtintas visuomeninei svarbias vertybes ir Konstitucinio Teismo praktikoje įvardintą azartinių lošimų keliamas neigiamas pasekmes ir pavojingą pobūdį.

Dėl reguliavimo proporcingumo.

Pažymėtina, kad Lietuvoje azartinių lošimų reklamos reguliavimas peržiūrimas proporcingai ir nuosekliai, įvertinus šios reklamos daromą žalą – nuo 2019 m. lapkričio 1 d. nustatyti draudimai reklamoje skelbti papildomą garsinę, vaizdinę informaciją. Nuo 2020 m. liepos 1 d. skelbiant lošimų reklamą turi būti pateiktas įspėjamasis užrašas apie tai, kad dalyvaujant azartiniuose lošimuose gali atsirasti priklausomybė nuo azartinių lošimų ar patologinis potraukis lošti. Visgi, kaip nurodyta aukščiau, duomenys rodo, kad probleminių lošėjų skaičius, savanoriškai apribojusių savo galimybę lošti asmenų skaičius per pastaruosius keletą metų išaugo kartais, o daugiau nei dvigubai išaugęs lošimų organizatorių pelnas, kai lošimus organizuojančių bendrovių skaičius išlieka nepakitęs, indikuoja nuolat augančią įtrauktį į lošimus, o tuo pačiu ir didėjančias probleminio lošimo apimtis.

Tai pat svarbu pabrėžti, kad Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 2, 10, 103, 21 ir 292 įstatymo projektu Nr. XIVP-3481(2) (toliau – įstatymo projektas Nr. XIVP-3481(2)) teikiami reklamos ribojimai nėra diskriminacinio pobūdžio, nes jie taikomi visiems lošimus organizuojantiems subjektams (tik lažybų reklamai ir lažybas organizuojančių bendrovių skiriamam rėmimui yra numatytas įsigaliojimo pereinamasis laikotarpis iki 2027 m. gruodžio 31 d.).

Apibendrinant, azartinių lošimų reklama transliuojama visur: televizijoje, radijuje, socialiniuose tinkluose, renginiuose (ypatingai sporto renginiuose), gatvėse. Tokia reklama nėra nepavojinga visuomenės sveikatai ir visuomenei. Reklama normalizuoja azartinius lošimus visuomenėje. Per reklamą azartiniai lošimai pateikiami kaip socialiai ir kultūriškai priimtinas elgesys ir kaip laisvalaikio veikla. Tai kenkia pažeidžiamesnėms visuomenės grupėms, pvz., nepilnamečiams, jaunimui ir priklausomiems nuo azartinių lošimų asmenims. Kadangi Europos Sąjungos lygmeniu nėra bendros taisyklės, todėl Lietuva gali laisvai nustatyti šios srities taisykles, vadovaudamasi Konstitucijoje įtvirtintais ir saugomais principais, o siūlomi ribojimai yra pagrįsti svarbiomis viešojo intereso priežastimis.

2. Lietuva, susipažinusi su suinteresuotų šalių 2024 m. rugsėjo 27 d. rašte pateikta nuomone, teikia savo argumentus, pagrindžiančius azartinių lošimų reklamos ribojimus.

2024 m. kovo 14 d. Seimo plenarinio posėdžio metu buvo pateiktas Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIVP-3481 (toliau – įstatymo projektas). Įstatymo projekto tikslas – nuo 2025 m. gegužės 1 d. nustatyti azartinių lošimų reklamos draudimą, išskyrus azartinius lošimus organizuojančios bendrovės pavadinimo ir prekės ženklo skelbimui ant lošimų organizatoriaus buveinės pastato, ar pastato, kuriame yra lošimų organizavimo vieta, ar prie pat įėjimo į lošimų organizavimo vietą, informacijos apie azartinius lošimus organizuojančios bendrovės organizuojamų lošimų rūšių skelbimui lošimų organizavimo vietoje ar azartinius lošimus organizuojančios bendrovės interneto svetainėje, kurios adresas nurodytas lošimų reglamente, bei informacijos apie lošimus skelbimui leidiniuose (informaciniuose pranešimuose), kurie skirti tik lošimų verslo specialistams (profesionalams). Taip pat nustatyti draudimą skleisti informaciją apie azartinius lošimus organizuojančios bendrovės bet kokio pobūdžio viešų renginių, veiklų, fizinių ir juridinių asmenų rėmimą.

Po pateikimo įstatymo projektui buvo pritarta ir dėl jo paprašyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikti išvadą.

2024 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarime Nr. 432, suderinusi jį su suinteresuotomis institucijomis ir socialiniais partneriais (taip pat ir su 2024 m. rugsėjo 27 d. raštą pasirašiusiomis suinteresuotomis šalimis), pateikė savo išvadą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, iš esmės pritardama įstatymo projektui, bei siekdama užtikrinti tinkamą siūlomų nuostatų įgyvendinimą praktikoje ir įvertinus siūlomo nustatyti teisinio reguliavimo galimą poveikį susijusiems verslams, pasiūlė Lietuvos Respublikos Seimui įstatymo projektą patobulinti.

Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime išdėstytas pastabas ir pasiūlymus, registravo įstatymo projektą Nr. XIVP-3481(2), kuriame numatė pereinamąjį laikotarpį lažybų reklamos bei lažybas organizuojančių bendrovių sporto renginių, sporto organizacijų, sportininkų rėmimo, kultūros ir meno renginių, kultūros ir meno organizacijų ir meno kūrėjų rėmimo draudimui iki 2027 m. gruodžio 31 d. Toks pereinamasis laikotarpis skirtas suinteresuotiems subjektams prisitaikyti prie naujų teisės normų ir reikalavimų, suteikiant pakankamai laiko subjektams įgyvendinti techninius ir organizacinius veiklos pokyčius, užsitikrinti tvaresnį finansavimą ir kurti bei veikti socialiai atsakingoje aplinkoje.

Dėl pajamų praradimų iš lošimų reklamos. Pažymėtina, kad 2025 metais įsigalios Lietuvos Respublikos loterijų ir lošimų mokesčio įstatymo pakeitimai, kuriais, organizuojant lošimus lošimo automatais, stalo lošimus, bingą, totalizatorių,

EUROPEAN COMMISSION

Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs
Single Market Enforcement
Notification of Regulatory Barriers

lažybas ir nuotolinius lošimus, loterijų ir lošimų mokesčio bazei vietoje 20 procentų bus taikomas 22 procentų mokesčio tarifas.

Pažymėtina, kad 2022 m. lošimų organizatoriai į valstybės biudžetą sumokėjo 31,8 mln eurų, o 2023 m. – 43,7 mln eurų lošimų mokesčio.

Loterijų ir lošimų mokesčio, kurį moka lošimų organizatoriai, tarifo padidėjimas nuo 20 procentų iki 22 procentų nuo lošimų organizatorių bendrųjų pajamų, leis surinkti apie 4,4 mln. eurų daugiau pajamų į valstybės biudžetą bei šias papildomas gautas pajamas naudoti prevencinėms veikloms įgyvendinti – šviesti visuomenę probleminio lošimo galimos (daromos) žalos temomis, vykdyti socialinę reklamą. Papildomų 4,4 milijonų eurų nukreipimas žiniasklaidai, įskaitant, socialinės reklamos probleminio lošimo prevencijos tema sklaidai, taip pat padės sušvelninti poveikį potencialiam žiniasklaidos segmento pajamų sumažėjimui, priėmus Įstatymo projektą Nr. XIVP-3481(2).

Tai turės teigiamą poveikį visuomenės sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo tikslams, kuriems pasiekti yra sudarytas Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondas (toliau – Fondas). Šio Fondo lėšos naudojamos visuomenės sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo veikloms, įskaitant prevencinius projektus, socialinę reklamą, mokslinius tyrimus, remti. Prie nurodytų tikslų pasiekimo prisideda ir valstybės skiriamos lėšos Medijų rėmimo fondui, kuriuo, be kita ko, siekiama užtikrinti socialiai reikšmingos informacijos prieinamumą visuomenėje. Suinteresuotos šalys (žiniasklaidos subjektai) tokiu būdu turės didesnes galimybes per socialines reklamas prisidėti prie svarbių visuomenės interesų ir vertybių apsaugojimo ir dar didesne apimtimi įtvirtinti savo, kaip atsakingo verslo, pozicijas.

ETT jurisprudencija ir apribojimų pateisinimas lošimų srityje buvo apibendrinta ETT bylose C-186/11 ir C-209/11 Stanleybet (2013), kur konstatuota, kad laisvo paslaugų teikimo apribojimai leidžiami viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir jos sveikatos sumetimais, arba, atsižvelgiant į ETT praktiką, pateisinami privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais (2012 m. liepos 19 d. Sprendimo Garkalns, C 470/11, 35 p. ir jame nurodyta teismo praktika).

Pagal nusistovėjusią ETT praktiką azartinių lošimų veiklos apribojimus galima pateisinti privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, kaip antai vartotojų apsauga, sukčiavimo ir piliečių skatinimo pernelyg išlaidauti lošiant prevencija (minėto Sprendimo Garkalns 39 p. ir jame nurodyta teismo praktika).

Atsižvelgiant į tai, siūlomi lošimų reklamos draudimai, suderinami su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 56 straipsnyje įtvirtintu laisvo paslaugų judėjimo principu ir ETT jurisprudencija, kadangi jais siekiama tiek visuomenės sveikatos tikslų, tiek viešojo intereso apsaugos – užtikrinti vartotojų skatinimo pernelyg išlaidauti lošiant prevenciją.

Europos Komisijos
Direktyvos (ES) 2015/1535 Kontaktinis taškas
el. pašto adresas: grow-dir2015-1535-central@ec.europa.eu